

Kretslopp, återvinning m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sammanlagt 31 motionsyrkanden om kretslopp och återvinning m.m. från den allmänna motionstiden 2009. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. biologiskt avfall, pant för dryckesförpackningar, export av elavfall och kemikalielagstiftning. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat. I betänkandet finns 8 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	6
Biologiskt avfall m.m.	6
Pant för dryckesförpackningar	9
Källsortering m.m.	11
Export av elavfall	13
Miljöeffekter av läkemedel m.m.	15
Kemikalielagstiftning m.m.	18
Motioner som bereds förenklat	22
Reservationer	23
1. Biologiskt avfall m.m., punkt 1 (v)	23
2. Avfallshantering, punkt 2 (s, v)	23
3. Pant för dryckesförpackningar, punkt 3 (s, v, mp)	24
4. Export av elavfall, punkt 5 (s, v, mp)	25
5. Miljöeffekter av läkemedel m.m., punkt 6 (s)	25
6. Miljöeffekter av läkemedel m.m., punkt 6 (mp)	26
7. Kemikalielagstiftning m.m., punkt 7 (v)	26
8. Utbyte av skadliga kemikalier, punkt 8 (mp)	27
Särskilda yttranden	28
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (s)	28
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (v)	28
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (mp)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	29
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 11	33

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Biologiskt avfall m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:MJ383 och 2009/10:MJ404 yrkande 4.

Reservation 1 (v)

2. **Avfallshantering**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:MJ256 och 2009/10:MJ404 yrkande 2.

Reservation 2 (s, v)

3. **Pant för dryckesförpackningar**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:MJ226, 2009/10:MJ252, 2009/10:MJ262 yrkande 3 och 2009/10:MJ335.

Reservation 3 (s, v, mp)

4. **Källsortering m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:MJ426, 2009/10:MJ445 och 2009/10:MJ481.

5. **Export av elavfall**

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ404 yrkande 6.

Reservation 4 (s, v, mp)

6. **Miljöeffekter av läkemedel m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:MJ207, 2009/10:MJ304 och 2009/10:MJ473 yrkande 16.

Reservation 5 (s)

Reservation 6 (mp)

7. **Kemikalielagstiftning m.m.**

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ403 yrkande 9.

Reservation 7 (v)

8. **Utbyte av skadliga kemikalier**

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ313.

Reservation 8 (mp)

9. **Apistan**

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ303.

10. **Samhällsekonomiska konsekvenser av kemikalieanvändning**

Riksdagen avslår motion 2009/10:MJ392.

11. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 18 mars 2010

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Bengt-Anders Johansson (m), Sofia Arkelsten (m), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Lars Hjalmered (m), Jan-Olof Larsson (s), Rune Wikström (m), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Roland Bäckman (s), Karin Granbom Ellison (fp), Liza-Maria Norlin (kd) och Jacob Johnson (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas sammanlagt 31 motionsyrkanden om kretslopp och återvinning m.m. från den allmänna motionstiden 2009. Av dessa tar 12 motionsyrkanden upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. biologiskt avfall, pant för dryckesförpackningar, export av elavfall och kemikalielagstiftning. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns 8 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Utskottets överväganden

Biologiskt avfall m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (m, kd, v) om utsortering av matavfall, användning av avloppsslam och hantering av avfall.

Jämför reservationerna 1 (v) och 2 (s, v).

Motionerna

Enligt motion MJ404 (v) yrkande 4 bör en utredning tillsättas med uppdrag att föreslå hur staten kan stimulera utsortering av matavfall. Medlemsländerna i EU ska enligt det nya avfallsdirektivet (2008/98/EG) främja insamling av biologiskt avfall.

Enligt motion MJ383 (kd) bör en översyn ske av hanteringen och användningen av avloppsslam. Myndigheterna bör bl.a. verka för en revidering av EU:s slamdirektiv (86/278/EEC) och säkra slamkvaliteten genom en inventering av möjliga åtgärder i samhället.

Enligt motion MJ256 (m) bör kommunernas ensamrätt när det gäller hantering av hushållsavfall avskaffas. Motion MJ404 (v) yrkande 2 tar upp frågan om risk för bristande miljöhänsyn vid en avreglering av avfallsmarknaden. Det nya ramdirektivet för avfall (2008/98/EG) kan enligt motionen bl.a. innebära minskade incitament till kommunala initiativ, fler transporter, färre sopsorteringsmöjligheter och högre avgifter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har flera gånger under mandatperioden behandlat frågor om hantering av biologiskt avfall, senast i betänkande 2009/10:MJU6. Utskottet konstaterade då att frågan om hanteringen av det biologiska avfallet är av största vikt och hänvisade till pågående arbete inom EU och nationellt. Utskottet pekade särskilt på den översyn av miljömålen som pågår och som ska resultera i en miljömålsproposition som ska läggas fram under våren 2010.

När det gäller arbetet i EU kan nämnas att kommissionen presenterade en grönbok om hanteringen av biologiskt avfall i december 2008 (KOM (2008) 811), vilken behandlades av utskottet i utlåtande 2008/09:MJU17. Rådsslutsatser antogs i juni 2009. Kommissionen genomför för närvarande en konsekvensanalys av olika alternativ för hantering av biologiskt avfall och kommer därefter vid behov att föreslå eller ta initiativ till en gemensam EU-strategi. Beträffande den i motionen nämnda bestämmelsen i avfallsdirektivet (2008/98/EG) om att medlemsstaterna ska vidta åtgärder

för att främja viss hantering av biologiskt avfall (artikel 22) har regeringen i departementspromemorian 2009:37 Nya avfallsregler bedömt den vara genomförd i svensk rätt med bl.a. förbudet mot deponering av organiskt avfall. I promemorian föreslås en bestämmelse om avfallshierarki i 15 kap. miljöbalken med följdändringar. De nya reglerna kommer enligt regeringen att bidra till en ökad styrning mot kompostering och rötning av biologiskt avfall. Enligt uppgift från Miljödepartementet är frågan om nya avfallsregler under fortsatt beredning i Regeringskansliet.

Regeringen gav den 2 juli 2009 i uppdrag åt Statens energimyndighet att i samråd med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket utveckla en sektorsövergripande långsiktig strategi och föreslå åtgärder som på kort och lång sikt bidrar till ökad användning av biogas. Förslagen till åtgärder ska kunna utgöra en gemensam plattform för den framtida utvecklingen av produktion, distribution och användning av biogas i Sverige. Uppdraget omfattar förslag på flera områden. En lägesrapport med bl.a. de viktigaste förslagen till åtgärder lämnades den 10 mars 2010. I rapporten anfördes bl.a. att för storskaliga anläggningar inom avlopps- och avfallssektorn kan insatser vara viktiga för att öka produktionen av biogas. För många restprodukter är rötning en mycket lämplig behandlingsmetod, t.ex. avloppsslam, livsmedelsindustrins avfall, matavfall från storkök, butiker och restauranger. I vissa fall finns dock enligt rapporten alternativa metoder för hantering av restprodukter. Lokala förutsättningar för att använda rötrest, samrötningmöjligheter och fjärrvärmebehov har betydelse för att avgöra miljönyttan av rötning jämfört med förbränning. Det bör enligt rapporten vara en uppgift för varje kommun att utifrån de platsspecifika förutsättningarna själv ta ställning till om den ytterligare miljöfördel som kan uppnås genom rötning är värd den merkostnad som rötning innebär. Rötning har fördelen att näringen i det organiska avfallet kan återföras till åkermark. Det innebär att man sluter kretsloppet av näring i samhället. I de delar av landet med goda förutsättningar, t.ex. stor andel åkermark och förekomst av livsmedelsindustri, bör mer än 35 % av matavfallet kunna samlas in för biologisk behandling. För att ta till vara denna fördel föreslår utredningen mer forskning kring hur rötresterna kan förädlas till en mer attraktiv produkt för spridning på åkermark. Vidare föreslås i rapporten fortsatta och utökade utbildnings- och informationsinsatser till biogasproducenter och lantbrukare om driftoptimering och rötresthantering (Förslag till en sektorövergripande biogasstrategi, Delrapport ER 2010:14). Uppdraget ska slutredovisas för Regeringskansliet senast den 12 maj 2010.

Utskottet konstaterar som tidigare att arbetet med avfallsfrågorna inom EU och nationellt fortskrider och föreslår därmed att motion MJ404 (v) yrkande 4 lämnas utan vidare åtgärd.

Beträffande frågan om avloppsslam har utskottet i samband med behandlingen av den havspolitiska propositionen anført bl.a. följande (bet. 2008/09: MJU29). Fosforföreningar i avloppsfraktioner bör återföras till åkermark och annan produktiv mark där växtnäringen behövs, utan risk för hälsa

eller miljö. Det finns ett behov av att införa ett nytt regelverk för hantering av avloppsfraktioner i syfte att stimulera återföring av fosfor till produktiv mark. Fosforföreningar som finns i olika avloppsfraktioner är en viktig och begränsad naturresurs som i dag till stor del inte utnyttjas på ett optimalt sätt för att erhålla ett slutet kretslopp. Det är därför av vikt att få till stånd en återföring av fosforföreningar till åkermark och annan produktiv mark och därmed så långt som möjligt sluta kretsloppet och minska de miljö- och naturresursproblem som är förknippade med gruvbrytning av fosformineral och tillverkning av mineralgödsel. Sammanfattningsvis ansåg utskottet i likhet med regeringen att återföring av fosforföreningar i avloppsfraktioner till mark bör stimuleras i linje med strategin för giffria och resurssnåla kretslopp, samtidigt som mängden tillförda föroreningar i sådana fraktioner och slutligen till åkermark minimeras. Skärpta miljö- och hälsoskydds krav för hantering av avloppsfraktioner bör skapa incitament att minska tillförseln av föroreningar till avloppssystemet, vilket ökar marginalen till eventuella miljöeffekter; ökad återföring av fosforföreningar skulle bidra till en långsiktigt hållbar hushållning med jordens naturresurser och därmed leda till minskade miljö- och naturresursproblem. Återföring av fosforföreningar bedöms även kunna medföra positiva effekter på havsmiljön genom att bidra till förbättring av övergödningssituationen.

Naturvårdsverket inkom 2002 på regeringens uppdrag med rapporten Aktionsplan för återföring av fosfor ur avlopp (rapport 5214, dnr M2002/4113/Kk). Rapporten innehåller ett förslag till en ny förordning med skärpta miljö- och hälsoskydds krav för spridning och annan användning av avloppsfraktioner på eller i mark. Naturvårdsverket lämnade den 16 november 2009 en redovisning till regeringen med uppdatering av aktionsplanen för återföring av fosfor ur avlopp. Återföringen av fosfor från avloppsvatten till produktiv mark bör öka enligt redovisningen. I dag återförs bara 20 % av den fosfor som finns i avloppsslam. Ett första mål bör vara att öka återföringen av fosfor till 60 % till 2015. Enligt redovisningen bör kraven på slammets kvalitet skärpas för att minimera metaller i slammet. Slammet bör upphettas för att minska risken för smittspridning av exempelvis salmonella. Att använda avloppsslam på t.ex. åkermark är omdiskuterat. Det har dock enligt redovisningen gjorts försök över längre tid och resultaten har inte kunnat visa någon ökad hälsorisk, varken för människor eller djur. Naturvårdsverket anser att egenkontroll bör införas och ett övervakningsprogram bör inrättas med utökade kontroller där djupanalyser görs av innehållet i avloppsslammet. I rapporten anförs även att det finns behov av en långsiktig samsyn på EU-nivå eftersom flödet av livsmedel är en del av EU:s fria marknad. En översyn av EU:s slamdirektiv (86/278/EEC) är därför av stor betydelse för att driva på utvecklingen inom EU. Utskottet har inhämtat att Naturvårdsverkets redovisning är under beredning i Regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår föreslår utskottet att motion MJ383 (kd) lämnas utan vidare åtgärd.

I regeringens promemoria Ds 2009:37 Nya avfallsregler föreslås sådana regeländringar som behövs för att genomföra det nya ramdirektivet om avfall (2008/98/EG) i Sverige. I promemorian föreslås att den som bedriver en yrkesmässig verksamhet ges en möjlighet att under vissa förutsättningar lämna hushållsavfall till någon annan än kommunen eller den som kommunen har anlitat. Detta under förutsättning att den som tar om hand avfallet kan visa att avfallet kommer att hanteras på det sätt som är mest lämpligt enligt vissa föreslagna regler i miljöbalken. Den som i en yrkesmässig verksamhet lämnar avfall för hantering till någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar ska, enligt förslaget, kontrollera att den som tar emot avfallet omfattas av den anmälan eller det tillstånd som krävs för hanteringen. Enligt uppgift från Miljödepartementet är frågan om nya avfallsregler under beredning i Regeringskansliet. Mot bakgrund av detta finner utskottet inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna MJ256 (m) och MJ404 (v) yrkande 2.

Pant för dryckesförpackningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, c) om pantens storlek på dryckesförpackningar och gemensam pantsystem för EU.

Jämför reservation 3 (s, v, mp).

Motionerna

Flera motioner tar upp frågan om pant på dryckesförpackningar. Enligt motion MJ262 (c) yrkande 3 bör panten på returflaskor och burkar höjas för att åstadkomma en ökad insamling. I motion MJ226 (s) anförs att regeringen bör ta initiativ till att panten på returburkar i metall höjs. Enligt motion MJ335 (s) bör regeringen ta initiativ till att panten på returflaskor i glas och plast samt på returburkar i metall höjs till åtminstone 3 kr. I motion MJ252 (s) anförs att ett gemensamt pantsystem för aluminiumburkar i hela EU bör skapas. Eftersom burkarna inte är nedbrytbara utgör de ett stort nedskräpningsproblem om de inte återlämnas. De utgör också ett energiproblem eftersom aluminium är energikrävande att framställa.

Utskottets ställningstagande

Enligt förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar prövas frågor om godkännande av retursystem av Jordbruksverket. Förordningen anger att ett godkännande av retursystem ska förenas med villkor om att retursystemet ska innebära att en pant eller premie utbetalas i syfte att uppmuntra att förpackningar lämnas tillbaka. Jordbruksverket prövar inte pantens storlek vid godkännande av ett retursystem. Det är retur-

systemet, t.ex. AB Svenska Returpack, som bestämmer den. Jordbruksverket har dock ett övergripande tillsynsansvar över retursystemen. Det svenska systemet med pant på dryckesburkar av aluminium och PET-flaskor uppnår hög återtagning. I betänkande 2007/08:MJU9 anförde utskottet att man förutsatte att regeringen följer frågan fortlöpande och vid behov ser över insamlingsmålet, för att ett ännu högre materialutnyttjande ska kunna uppnås. Mot bakgrund av detta ansåg utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida inte var påkallad.

Utskottet har inhämtat att styrelsen i Returpack i februari 2010 har beslutat att höja panten på aluminium- och stålburkar från 50 öre till 1 kr. Höjningen av pantbeloppet genomförs fr.o.m. den 15 september 2010. Att höja panten är en del i den satsning som Returpack i år inleder för att öka återvinningen av burkar och PET-flaskor. Sverige är ett av de bästa länderna i världen när det gäller pantning. I snitt återvinns cirka nio av tio burkar och PET-flaskor. Miljövinster när det gäller återvinning av aluminium och PET-material är stora, och därför vidtar Returpack nu åtgärder för att öka återvinningen ytterligare. Utöver höjd pant på burkar förbättras tillgängligheten för konsumenterna, både för dem som konsumerar sin dryck utomhus och för dem som pantar stora mängder. Returpack kommer att testa flera olika lösningar tillsammans med olika samarbetspartner för att nå bästa resultat. Motionerna MJ262 (c) yrkande 3, MJ226 (s) och MJ335 (s) bör därmed lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Beträffande ett gemensamt pantsystem för dryckesförpackningar inom EU har detta utretts i Sverige. Kommerskollegium har under 2003 på uppdrag av Utrikesdepartementet utrett förutsättningarna för ett samordnat retursystem inom EU och EES. Av Kommerskollegiums utredning framgår att branschen anser att ett europeiskt system är möjligt men svårt att genomföra eftersom det kräver en omfattande samsyn på alla deltagande marknader. Kommerskollegium betonar i sin utredning att strävan borde vara att söka en lösning för att samordna återvinningssystem för dryckesförpackningar som omfattar alla länder inom EU/EES. Som ett första steg skulle man dock kunna börja med ett mindre antal länder som redan i dag har ett fungerande pantsystem. Systemet skulle då innefatta länder som Sverige, Danmark, Norge och Finland. Många frågor återstår dock att utreda innan ett gemensamt system kan genomföras. Jordbruksverket har i Returförpackningsutredningen (Rapport 2006:7) hänvisat till Kommerskollegiums utredning och anförts att Jordbruksverket och Konsumentverket instämmer i Kommerskollegiums bedömning att Sverige borde sträva efter att söka en lösning för att samordna återvinningssystem för dryckesförpackningar som omfattar alla länder inom EU/EES. Verken finner att detta emellertid är något som kan bli verklighet först på längre sikt (se även betänkande 2006/07:MJU8).

Inom EU pågår enligt Naturvårdsverket för närvarande inte något arbete gällande gemensam pant för samtliga EU-länder. Frågan om ett nordiskt pantsystem har emellertid nyligen utretts av Nordiska rådet, och en presentation av utredningen ägde rum januari 2010. Det finns enligt utredaren förutsättningar för ett gemensamt pantsystem för flaskor och burkar i de nordiska länderna. Utredningen visar alternativ till hur ett sådant pantsystem kan genomföras i praktiken. I dag tar nordbor stora mängder flaskor och burkar in över gränsen, både från andra nordiska länder och från Estland och Tyskland. Ett gränsöverskridande pantsystem skulle gynna konsumenterna men i hög grad även miljön. Utredaren uppskattar exempelvis att cirka en miljard burkar privatimporteras till de nordiska länderna varje år, huvudsakligen från Estland och Tyskland. Det finns dock ett motstånd i många nordiska länder till ett gemensamt pantsystem, bl.a. på grund av de extra kostnaderna ett sådant system skulle medföra. Utredaren ska presentera sin slutliga utredning på nordiska Gränshindersforums möte i slutet av mars 2010. Målet för Gränshindersforum, som är ett av Nordiska ministerrådets globaliseringsprojekt, är att undanröja hinder för bl.a. handel och tjänster mellan de nordiska länderna.

Utskottet, som i likhet med motionärerna kan se fördelarna med ett europeiskt pantsystem, kan dock konstatera att det finns ett antal problem att lösa innan ett sådant system kan bli verklighet. Utskottet ser positivt på Nordiska rådets arbete för ett nordiskt pantsystem och ser framför sig att ett sådant system allteftersom skulle kunna utvidgas med ytterligare europeiska länder. Mot bakgrund av det anförda föreslås att motion MJ252 (s) lämnas utan vidare åtgärd.

Källsortering m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (m, fp, kd) om källsortering och producentansvar m.m.

Motionerna

Enligt motion MJ426 (kd) bör en symbolmärkning införas för att förenkla källsortering.

Enligt motion MJ481 (m) bör man se över möjligheten att tuggummitillverkarna ska ta ett ansvar för den omfattande nedskräpning som deras produkter medför.

Enligt motion MJ445 (fp) bör kunskapen om effekterna av inplastning av försändelser stärkas. Användningen av plast i dessa sammanhang bör motsvara de totala kostnaderna för omhändertagandet samt påverkan på vår miljö. Inplastningen medför att många människor avstår från att källsortera de olika delarna av försändelsen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller märkning för källsortering pågår enligt uppgift från Miljödepartementet inget arbete beträffande detta. I stället pågår arbete för en övergång till sortering efter material, s.k. materialströmmar. Den 29 januari 2009 lämnade Naturvårdsverket en rapport till regeringen avseende system för insamling av hushållsavfall i materialströmmar. Slutsatserna i rapporten baseras huvudsakligen på resultat från ett försök med materialströmsinsamling i Eskilstuna kommun som utfördes mellan september 2007 och september 2008. I rapporten förordas att insamling och återvinning av hushållens avfall breddas till att omfatta allt avfall av metall och plast som går att materialåtervinna, alltså inte enbart förpackningar. Enligt rapporten skulle en övergång till insamling i materialslag endast ge en marginell ökning av materialåtervinningen. Det innebär att miljövinsten skulle bli begränsad. Potentialen för ökad materialåtervinning av plast och metall är betydligt större för de plast- och metallförpackningar som i dag inte sorteras ut, utan blir kvar i soppåsen. Huvudsyftet med insamling baserat på material skulle i stället vara att det är mer användarvänligt och begripligt för hushållen. Naturvårdsverket bedömer att en frivillig överenskommelse mellan kommuner och producenter är den samhällsekonomiskt mest effektiva lösningen. I detta scenario tar förpackningsproducenter emot smått avfall, i den befintliga insamlingsstrukturen för förpackningsavfall, och kommunerna tar emot stort avfall på återvinningscentraler. Den 27 januari 2009 träffades en överenskommelse mellan producenter och kommuner med det gemensamma målet ökad återvinning. Samförstånds lösningen är ett resultat av ett förhandlingsarbete som skett på uppdrag av regeringen (kommittédirektiv 2008:97). I överenskommelsen uttalas att medborgarnas vilja att källsortera ska mötas av en ambition om närhet, tydlighet och återkoppling. Syftet är att insamlingssystemet genom ständig utveckling ska säkerställa att 100 % av de förpackningar som hushållen väljer att sortera ut omhändertas. Parterna har kommit överens om att tydligare information, utvecklade metoder för att utvärdera servicenivån, forskning och utveckling, lokalt anpassade system och mer samordnad planering av hela avfallshanteringen är viktiga områden där de behöver samarbeta och ett antal gemensamma mål har satts upp. Enligt uppgift från Miljödepartementet ser regeringen positivt på överenskommelsen och anser att den bör få tid och möjlighet att genomföras. En utvärdering ska göras 2011, och regeringen kommer att invänta denna innan beslut tas om ytterligare åtgärder (se bet. 2009/10:MJU6). Utskottet föreslår därmed att motion MJ426 (kd) lämnas utan vidare åtgärd.

Frågor om nedskräpning har behandlats av utskottet tidigare under mandatperioden (se bet. 2006/07:MJU8, 2007/08:MJU9 och 2009/10:MJU6). Utskottets uppfattning har i dessa betänkanden varit att nedskräpning är ett gemensamt ansvar som delas av producenter och företag, organisationer och enskilda. Utskottet har även hänvisat till det pågående arbetet med en översyn av miljömålen. Miljömålsutvärderingen har föreslagit att delmålet

om avfall preciseras så att nedskräpningen utomhus på platser som allmänheten har tillträde till bör ha minskat 2015 med 50 % jämfört med 2008. Som utskottet redovisade i betänkande 2007/08:MJU9 föreslog Naturvårdsverket i underlagsrapporten om avfall från 2007 ett antal åtgärder för att nå målet. Rapporten och utvärderingen kommer att utgöra underlag för regeringens arbete med miljömålspropositionen. När det gäller producentansvar och produkter som i dag inte omfattas av befintliga insamlingssystem, såsom exempelvis engångsgrillar, hänvisade utskottet till Naturvårdsverkets rapport om materialströmmar (se ovan). Utskottet anför, liksom tidigare, att det pågår ett utredningsarbete inom Regeringskansliet och att detta arbete inte bör föregripas. Därmed avstyrks motion MJ481 (m).

I förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar finns regler om hur förpackningar ska utformas. Syftet med förordningen är bl.a. att förpackningar ska framställas på ett sådant sätt att deras volym och vikt begränsas till den nivå som krävs för att upprätthålla en god säkerhets- och hygieninivå (1 §). Enligt 4 § i förordningen ska en producent för de syften som anges i 1 § se till att de förpackningar som producenten tillverkar, för in till Sverige eller säljer utformas, framställs och saluförs på ett sådant sätt att de är återanvändbara eller återvinningsbara enligt vissa i en bilaga nämnda kriterier. Syftet är att utsläppen av skadliga ämnen minimeras när förpackningarna, förpackningsavfallet eller restprodukter från hanteringen deponeras eller förbränns och att inverkan i övrigt på miljön begränsas när förpackningsavfallet eller restprodukter från hanteringen av förpackningsavfallet bortskaffas. De kommunala nämnderna är tillsynsmyndigheter. Förordningen om producentansvar för förpackningar innebär att Sverige har infört EU:s direktiv (94/62/EG) om förpackningar och förpackningsavfall. Till direktivets artikel 21 finns en förpackningskommitté som arbetar med frågor som berör medlemsländernas genomförande av direktivet där bl.a. utformningen av förpackningar kan behandlas.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ445 (fp) lämnas utan vidare åtgärd.

Export av elavfall

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (v) om export m.m. av elektriskt och elektroniskt avfall.

Jämför reservation 4 (s, v, mp).

Motionen

Enligt motion MJ404 (v) yrkande 6 bör Sverige agera i EU för strängare krav och kontroller gällande skeppning av elavfall.

Utskottets ställningstagande

Elektriskt och elektroniskt avfall (elavfall) kan om det inte hanteras rätt orsaka stora miljöproblem i samband med avfallshantering. Miljöfarliga ämnen som ingår i elektriska och elektroniska produkter (elprodukter), såsom tungmetaller, kan vara giftiga och vid utsläpp ge upphov till allvarliga hälso- och miljöproblem. Miljöminister Andreas Carlgren har i riksdagen den 29 april 2009 svarat på en skriftlig fråga som berör elavfall (fråga 2008/09:853). Han anförde bl.a. följande. I den svenska politiken för global utveckling har regeringen identifierat klimatförändringar och miljöpåverkan som en av sex utmaningar som utgör särskilt betydelsefulla hinder för en rättvis och hållbar global utveckling. Ett mål i detta arbete är att användningen av farliga kemikalier i utvecklingsländer ska minska och att omhändertagande av farligt avfall ska förbättras. Problematiken kring elavfall som transporteras till utvecklingsländer är komplex. Sverige har i jämförelse med många andra länder ett väl fungerande och omfattande omhändertagande av elavfall, vilket minskar riskerna för att svenskt avfall exporteras. Sverige anses inte heller utgöra en huvudkälla till det avfall som påträffas i utvecklingsländer. Globalt är handeln med farligt avfall reglerad genom den s.k. Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall. EU har i enlighet med ett tillägg till konventionen beslutat att införa ett förbud för export av farligt avfall till icke OECD-länder. Detta förbud gäller sedan 2007. Utöver detta finns två EG-direktiv som berör elavfall, ROHS-direktivet, som bl.a. reglerar innehåll av vissa farliga ämnen i elprodukter och WEEE-direktivet för omhändertagande av elavfall. Båda dessa direktiv är föremål för omarbetning. Problematiken med export till utvecklingsländer är en del av detta arbete. Sverige avser att verka för ett högt miljöskydd och för att hitta lösningar som gör att den illegala exporten minskar. Sveriges regering och svenska myndigheter är aktiva även inom andra forum. Sverige har bl.a. deltagit i ett internationellt initiativ för att utveckla regelverken inom ramen för Baselkonventionen för omhändertagande av uttjänta mobiltelefoner. Svenska myndigheter har dessutom deltagit i ett EU-projekt, Sea-port, för samordnad kontroll av avfallstransporter. Både Naturvårdsverket, tullmyndigheten och Rikskriminalpolisen har deltagit, vilket även resulterat i mer långsiktiga förbättringar av samarbetet mellan myndigheterna när det gäller bekämpning av illegala transporter av avfall. För att förbättra kunskapsläget om effekter på hälsa och miljö av handel med Afrika med varor som innehåller tungmetaller har FN:s miljöprogram (Unep) nyligen tagit fram en studie om tungmetallspridning i Afrika via bl.a. elprodukter med finansiering från Miljödepartementet. Studien är högst relevant för elavfall och kommer att användas i en pågående översyn inom Unep om globala risker med tungmetaller.

Utskottet har inhämtat att det på den globala kemikaliestrategin Saicms (Strategic Approach to International Chemicals Management) andra högnivåmöte i maj 2009 antogs en resolution om projektarbete med elavfall ur ett livscykelperspektiv och att Sverige har för avsikt att engagera sig i det arbetet.

När det gäller påföljder för otillåtna avfallstransporter har regeringen föreslagit nya regler i proposition 2009/10:35 Otillåtna avfallstransporter och manipulerade avgasreningsystem. Regeringen föreslår att det i 29 kap. miljöbalken införs en ny straffbestämmelse om otillåten avfallstransport. Genom detta straffsanktioneras överträdelser av vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall, som har ersatt rådets förordning (EEG) nr 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen. Förslaget innebär bl.a. att även försöksbrott kriminaliseras. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2010. I propositionen anges att eftersom det i många fall är omöjligt att ingripa mot ett fullbordat brott måste försök till en sådan otillåten avfallstransport tas på stort allvar. Dessa gärningar utgör allvarlig brottslighet som samhället inte på ett effektivt sätt kan möta på något annat sätt än genom straffsanktioner. Riksdagen har antagit regeringens lagförslag (bet. 2009/10:MJU20, rskr. 2009/10:200).

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ404 (v) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Miljöeffekter av läkemedel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, m, mp) om miljöeffekter av läkemedelsrester.

Jämför reservationerna 5 (s) och 6 (mp).

Motionerna

Enligt motion MJ304 (m) bör en nationell översyn av läkemedels påverkan på miljön ske. Även enligt motion MJ207 (mp) bör en översyn ske av ofördelaktiga miljöeffekter av läkemedelsrester med inriktning på lagreglering. Enligt motion MJ473 (s) yrkande 16 behövs ett förebyggande arbete som förhindrar spridningen av läkemedel i vattendrag samt fortsatta försök och forskning om reningstekniker.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare uttalat sig om läkemedelsresters effekt på miljön, senast våren 2009 i samband med utskottsbehandlingen av den havspolitiska propositionen (bet. 2008/09:MJU29). Utskottet anförde bl.a. följande. Läkemedelsanvändningen ökar i samhället, och läkemedelsrester sprids via reningsverk till vattendragen. Reningsverken är inte anpassade för att omhänderta läkemedelsrester, och dessa passerar därför i de flesta fall reningsverken utan att brytas ned i större utsträckning. Eftersom konsumtionen av läkemedel ökar kan effektnivåerna i vattnet överskridas på sikt om inga åtgärder vidtas. Åren 2010–2011 ska EU:s regler för godkännande av läkemedel ses över. Som lagstiftningen nu är formulerad kan läkemedel inte förbjudas på grund av miljöpåverkan. Utskottet delade regeringens bedömning i propositionen att Sverige bör verka för ökade krav på testning av verksamma ämnens miljöfarlighet så att miljöpåverkan från läkemedel minskar då detta ligger i linje med miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Utskottet ansåg i likhet med regeringen att Läkemedelsverket och Socialstyrelsen bör bistå landstingen i arbetet med att ta fram listor för rekommendation vid förskrivning av läkemedel för att, om möjligt, även väga in miljöaspekter. Arbetet med att ersätta andra farliga ämnen, utöver läkemedel, drivs inom ramen för Reach och olika produktregleringar. Om ytterligare reningssteg införs för att ta bort läkemedelsrester, kommer dessa även att medföra en minskning av andra farliga ämnen i avloppsvattnet. Eftersom forskningsområdet är relativt nytt är kunskapen om läkemedelsresters nedbrytning och eventuella effekter i miljön under uppbyggnad. Forskningsprogrammet Mistrapharma avslutas 2012 och kommer att producera resultat inom områdena identifiering av läkemedelssubstanser som utgör en betydande risk för vattenlevande organismer, rekommendationer för förbättrad avloppsvattenrening, förbättrade strategier och indikatorer för att tidigt kunna identifiera läkemedelssubstanser som kan orsaka oönskade miljöeffekter och ett stärkt nätverk av svenska och internationella forskare och avnämare på detta område. Resultaten från Mistrapharma kommer att utgöra ett bra underlag för beslut om fortsatta satsningar och inriktning på åtgärder, och känsliga recipienter med hög belastning bör identifieras och en analys göras av var nya reningstekniker behöver införas först, eftersom ytterligare reningssteg är relativt kostsamma. Denna analys kan genomföras före 2012. Utskottet ansåg liksom regeringen att kunskapen om nedbrytning av läkemedel i den fasta fasen av avloppsslam behöver stärkas. Spridningen av läkemedelsrester i miljön är ett forskningsområde som regeringen har behandlat i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (2008/09:50). Nedbrytningen av framför allt läkemedel i avloppsreningsverk sker med högre hastighet ju högre koncentration läkemedlen har, och i dagsläget kända reningstekniker kräver mer energi ju mer avloppsvatten som ska renas. För att minska volymen vatten till avloppsreningsverken måste vattenledningsnäten förbättras.

Läkemedelsverket redovisade den 16 december 2009 ett regeringsuppdrag gällande möjligheter att skärpa miljökrav vid tillverkning av läkemedel och aktiv substans. Av rapporten framgår att ett allvarligt problem är att produktionsutsläppen i utvecklingsländer bidrar till en ökad risk för att fler resistenta bakteriestammar utvecklas. Produktion av både råvaror och färdiga läkemedel sker till stor del utanför Sverige, framför allt i de länder där produktionskostnaden är låg. Nationell lagstiftning räcker i dessa fall inte till för att styra kraven på miljöhänsyn. En harmoniserad lagstiftning inom EU har bättre förutsättningar att kunna påverka läkemedelssektorns miljöpåverkan. Läkemedelsverkets huvudförslag är därför, enligt rapporten, att krav på ett miljöcertifikat för produktionsanläggningar för tillverkning av läkemedel och aktiva substanser förs in i de EU-direktiv som reglerar god tillverkningssed för läkemedel. Syftet med detta skulle vara att god tillverkningssed även ses ur ett miljöperspektiv. Läkemedelsverket föreslår också att dagens EU-lagstiftning för godkännande av läkemedel för människor bör förändras. Läkemedelsmyndigheterna får i dag inte väga in miljöriskbedömning vid bedömningen om ett läkemedel ska godkännas för försäljning, vilket innebär att ett läkemedel utifrån dagens lagstiftning inte kan nekats ett godkännande oavsett miljörisken. I ett folkhälsoperspektiv bör bedömningen av risker och nytta med ett läkemedel ta större hänsyn till miljöpåverkan. I det nationella arbetet föreslår Läkemedelsverket en översyn av läkemedelsförmånssystemet. Det är oklart hur utbytbarsreformerna som genomfördes 2002 påverkar förutsättningarna för att nå den ekologiska dimensionen av en hållbar utveckling eftersom miljöåtgärder i form av förbättrade reningssystem initialt ökar kostnaderna för läkemedelsproduktionen. Myndigheten anser vidare att regeringen bör prioritera fortsatt forskning inom området med utgångspunkt från att läkemedels effekter i naturen fortfarande är begränsad. Frivilliga initiativ, såsom miljöledningssystem, företagens egna miljökrav på underleverantörer och branschgemensamma överenskommelser, är betydelsefulla.

Utskottet har inhämtat att rapporten från Läkemedelsverket är föremål för beredning i Regeringskansliet. I avvaktan på pågående arbete föreslår utskottet att motionerna MJ304 (m), MJ207 (mp) och MJ473 (s) yrkande 16 lämnas utan vidare åtgärd.

Kemikalielagstiftning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (m, fp, v, mp) om kemikalielagstiftning, utbyte av farliga kemikalier, användning av ämnet Apistan och samhällsekonomiska konsekvenser av kemikalieanvändning.

Jämför reservationerna 7 (v) och 8 (mp).

Motionerna

Enligt motion MJ403 (v) yrkande 9 bör Sverige verka för att enskilda EU-länder ska tillåtas ha strängare regler i sin nationella kemikalielagstiftning. Det är av största vikt att den s.k. substitutionsprincipen följs i alla lägen. Konsumenter och alla som arbetar med kemikalier i industrin bör enligt motionen få information om kemikalierna.

Motion MJ313 (mp) framhåller möjligheten att använda teknikupphandling med hänvisning till den s.k. SIN-listan över särskilt farliga kemikalier som en metod att påskynda utbytet av sådana kemikalier mot mindre skadliga. Som stor upphandlare bör staten i all upphandling ställa krav på att leverantören följer rekommendationerna i SIN-listan.

Enligt motion MJ303 (m) bör regeringen verka för att möjliggöra att Apistan kan fortsätta användas i biodling för att bekämpa kvalstret Varroa. Det finns olika skötselmetoder för att bekämpa kvalstret men i dagsläget finns inget som kan utrota detta.

I motion MJ392 (fp) anförs att Sverige borde ta initiativ till att utarbeta en rapport för kemikalier motsvarande den Sternrapport som tagits fram på klimatområdet. En sådan rapport skulle behandla de samhällsekonomiska kostnaderna och vinsterna när det gäller utfasning alternativt fortsatt användning av kemikalier.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om nationell kemikalielagstiftning vill utskottet anföra att lagstiftningsområdet i stort sett är totalharmoniserat inom EU, vilket innebär att ingen medlemsstat kan ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1, utg.omr. 20) anför regeringen att det de senaste åren har skett en snabb utveckling av gemensam kemikaliepolitik inom EU, främst genom EU:s nya kemikalielagstiftning Reach. Lagstiftningen är ett stort steg framåt för EU:s regler på kemikalieområdet, och en framgångsrik tillämpning är en viktig förutsättning för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Det svenska kemikaliearbetet kommer att hålla en fortsatt hög nivå genom att ansvariga myndigheter får tillräckligt med resurser för kemikalietylösning, en snabbare handläggning samt säkerställande av att Sverige fortsatt kan agera som en

av de mest drivande medlemsstaterna i kemikaliearbetet inom EU och internationellt. Av propositionen framgår vidare att regeringen avser att fortsatt vara en drivande kraft för att skapa en starkare, mer effektiv och framåtsyftande global kemikaliepolitik. Flera internationella överenskommelser har framgångsrikt förhandlats fram under de senaste åren. Regeringen ger enligt propositionen högsta prioritet åt ansträngningar för ett effektivt genomförande av konventionerna och till att få till stånd verkningfulla efterlevnadsmekanismer. En långsiktig och stabil finansiering av arbetet är en stor utmaning. Den globala kemikaliestrategin Saicm där Sverige är en av de största givarländerna ska ges fortsatt prioritet. En grund har lagts för att Saicm systematiskt ska kunna ta om hand nya kemikalieregleringar. Sverige kommer att fortsätta att vara drivande för att förbättra informationen om innehållet av farliga kemikalier i varor. Regeringen anför att den särskilt kommer att prioritera arbetet med att skapa en ny konvention för att reglera användning och spridning av kvicksilver.

När det gäller frågorna om produktvalsprincipen, eller substitutionsprincipen som den också kallas, och information om kemikalier vill utskottet anföra att dessa frågor regleras i miljöbalken (1998:808). De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken gäller vid hantering av kemiska produkter, bl.a. kravet om att skaffa sig kunskap och kraven på produktval. Dessa regler gäller generellt, dvs. de gäller för både tillverkare, importörer, säljare och användare av kemiska produkter. Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska t.ex. enligt 2 kap. 4 § miljöbalken undvika att använda eller sälja kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan skada människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt eller bioteknisk organism. Miljöbalken innehåller flera generella regler för kemiska produkter och biotekniska organismer, bl.a. om utredningsskyldighet, produktinformation, uppgiftsskyldighet, produktregister, förhandsanmälan och tillstånd för vissa produktgrupper. Det är tillverkare, importörer och säljare av kemiska produkter som har huvudansvaret för kemikaliekontrollen, dvs. att förebygga skador på människor och miljö.

Kemikalieinspektionen (KemI) har haft i uppdrag att utreda hur tillsynen på kemikalieområdet kan utvecklas genom att använda produktvalsprincipen i 2 kap. 4 § miljöbalken. KemI lämnade den 7 mars 2008 en slutredovisning till regeringen. (Rapport nr 1/08 KemI, Produktval, substitution och tillsyn – redovisning från ett regeringsuppdrag.) KemI föreslår i rapporten bl.a. ändringar i miljöbalkens 2 kap. 4 § så att begreppet produktval vidgas och får den innebörd den ofta har internationellt, dvs. att farliga ämnen kan undvikas inte bara genom att byta ett farligt ämne mot ett mindre farligt utan också genom att använda alternativa tekniska lösningar, s.k. funktionell substitution. KemI anser att substitutionsprincipen i första hand är ett verktyg för företagen själva i deras miljöarbete. Den är svårare

att tillämpa direkt i myndigheternas tillsyn. Stödet för företagens eget arbete med substitution behöver dock förstärkas. Enligt uppgift från Miljödepartementet är rapporten under beredning i Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion MJ403 (v) yrkande 9.

Internationella kemikaliesekretariatet Chem Sec är en ideell organisation som i samarbete med offentliga organisationer har utvecklat den s.k. SIN-listan (Substitute It Now), som är en förteckning över 356 kemikalier som har identifierats som ämnen med särskilt farliga egenskaper baserade på de kriterier som fastställts av EU:s förordning Reach. Syftet med listan är att den ska fungera som ett stöd för godkännandeprocessen enligt Reachlagstiftningen. Den ska även fungera som ett verktyg för företag och andra aktörer att ersätta farliga kemikalier med säkrare alternativ. Listan innehåller betydligt fler kemikalier än den första kandidatlista över kemikalier som föreslås tillståndsprövas enligt Reach.

När det gäller frågan om att använda teknikupphandling som en metod att påskynda utbytet av skadliga kemikalier mot mindre skadliga vill utskottet anför följande. Den nya lagen (2007:1091) om offentlig upphandling som trädde i kraft den 1 januari 2008 innehåller bestämmelser om tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor. Av lagens 6 kap. 3 § framgår att en upphandlande myndighet får ställa prestanda- och funktionskrav som avser miljöegenskaper och av 6 kap. 7 § framgår att sådana krav kan ställas så att de motsvarar t.ex. en allmänt tillgänglig miljömärkning. Av lagens 6 kap. 13 § framgår att en upphandlande myndighet får ställa bl.a. särskilda miljömässiga villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras. I januari 2009 publicerades en forskningsrapport från Konkurrensverket som tar upp frågan om miljökrav vid upphandlingar (Miljöhänsyn i offentlig upphandling, Samhällsekonomisk effektivitet och konkurrensbegränsande överväganden, Uppdragsforskningsrapport 2009:1). Enligt rapporten finns det både för- och nackdelar med att använda miljökrav i upphandlingar som ett miljöpolitiskt styrmedel jämfört med andra alternativa instrument. Ur kostnadseffektivitetssynpunkt kan miljökrav vid upphandling betraktas som ett trubbigt miljöpolitiskt instrument, enligt forskarna. De menar att ekonomiska styrmedel som miljöskatter, miljöavgifter och subventioner ofta kan vara mer kostnadseffektiva, samtidigt som miljökrav vid upphandling ibland kan utgöra ett komplement till sådana ekonomiska styrmedel. I finansutskottets betänkande 2008/09:FiU29 Offentlig upphandling konstaterade finansutskottet att gällande regler gör det möjligt att ställa miljökrav vid upphandlingar och att det pågår beredning inom Regeringskansliet av Upphandlingsutredningens slutbetänkande. I slutbetänkandet föreslås att upphandlande enheter ska ställa bl.a. miljökrav i den utsträckning det är påkallat med hänsyn till upphandlingens art. Enligt finansutskottets mening bör det pågående beredningsarbetet inte föregripas genom några initiativ från riksdagens sida. Miljö- och jordbruksutskottet har från Finansdepartementet inhämtat att fortsatt beredning pågår av Upphandlingsutredningens

förslag och att en proposition, Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet, planeras till slutet av mars 2010. Miljö- och jordbruksutskottet föreslår mot denna bakgrund att motion MJ313 (mp) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller bruket av Apistan vid biodling har Sverige varit ett av sista länderna i Europa som har betraktat Apistan som bekämpningsmedel och inte som läkemedel. Den 1 januari 2009 upphörde dock Apistans registrering som bekämpningsmedel hos Kemikalieinspektionen. Apistan betraktas numera som läkemedel, och måste därför förskrivas av veterinär. Ännu har ingen låtit registrera Apistan som läkemedel. För detta krävs att Läke-medelsverket får in en läkemedelsansökan. Veterinärer kan dock ansöka om att få använda Apistan som licensläkemedel. Utskottet, som är medvetet om den föreliggande situationen, förutsätter att berörda myndigheter arbetar med frågan. Därmed föreslås motion MJ303 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet har från Miljödepartementet inhämtat att det inom ramen för FN:s miljöprogram Unep pågår ett arbete med att ta fram en rapport som ska beskriva de socioekonomiska kostnaderna för dagens kemikalieanvändning, Global Chemicals Outlook. Det är en fristående rapport om läget i världen när det gäller kemikalier och deras hälso- och miljöeffekter. Rapporten tas fram med finansiering bl.a. från Norge. Sverige har genom KemI en plats i projektets styrgrupp. Rapporten är en del i Unep Chemicals arbetsprogram för 2010–2011, och arbetet kommer att pågå i cirka två år. Det planeras att resultatet ska presenteras för UNEP Governing Council. Rapporten kan också helt eller delvis komma att ingå i nästa GEO-rapport (Global Environmental Outlook). Den kan även få betydelse för arbetet i CSD (Commission on Sustainable Development). Sverige stöttar också flera andra projekt som pågår eller planeras av Unep Chemicals. Bland dessa projekt ingår en studie över "cost of no action" som är tänkt att beskriva betydelsen av att införa kemikaliekontroll i länder som i dag saknar bra system och uppmuntra dessa länder att införa kemikaliekontroll.

Nordiska rådet har också arbetat med ekonomiska aspekter av kemikalieanvändning och har under de senaste tre åren publicerat följande tre rapporter som berör detta. Chemicals and Development – Health and Economic Benefits of Sound Chemicals Management (2008-04-21, 2008:521), Socio-economic costs of continuing the status-quo of mercury pollution (2008-08-18, 2008:580) och Economic Instruments in Chemicals Policy – Past Experiences and Prospects for Future Use (2009-09-17 2009:565).

På Europeiska kemikaliemyndigheten spelar den socioekonomiska analysen en central roll i förfarandena för begränsning och tillstånd enligt Reach. Europeiska kemikaliemyndighetens kommittéer för socioekonomisk analys och för riskbedömning avger sakkunnigutlåtanden om förslag om begränsningar och ansökningar om tillstånd. De skickas därefter till kommissionen som fattar beslut. På grund av de rättsliga bestämmelserna i Reach kommer det emellertid att dröja några år innan ansökningarna om tillstånd inkommer till kemikaliemyndigheten.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion MJ392 (fp) lämnas utan vidare åtgärd.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, m, c, kd, mp) om kretslopp och återvinning m.m. som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden i betänkandena 2006/07:MJU8 Bilskrotningsfonden m.m., 2007/08:MJU9 Avfalls- och kretsloppsfrågor, 2007/08:MJU19 Miljöbalken och EG-förordningen om kemikalierregistrering, 2008/09:MJU16 Kemikaliekontroll, 2008/09:MJU29 En sammanhållen svensk havspolitik m.m. och 2009/10: MJU6 Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden samt avfall, kretslopp och återvinning. Riksdagen avslög i enlighet med utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Biologiskt avfall m.m., punkt 1 (v)**

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ404 yrkande 4 och avslår motion 2009/10:MJ383.

Ställningstagande

En utredning bör tillsättas med uppdrag att föreslå hur staten kan stimulera utsortering av matavfall. Medlemsländerna i EU ska enligt det nya avfallsdirektivet (2008/98/EG) främja insamling av biologiskt avfall. Det nationella målet till 2010 innebär att 35 % av det organiska avfallet ska sorteras ut och rötas eller komposteras. I dag är det enbart drygt 5 % som faktiskt sorteras ut. Målet verkar således vara svårt att nå. För att öka andelen insamlat organiskt material måste satsningar göras inom mottagning och förbehandling av avfall. Matavfallet kan användas till rötning, kompostering eller malas till slam genom en avfallskvarn. Rötning och slam ger i sin tur biogas. Slammet från avfallskvarnar kan även återföras till jordbruksmarken på samma sätt som jord från komposter. Detta bör ges regeringen till känna.

2. **Avfallshantering, punkt 2 (s, v)**

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ404 yrkande 2 och avslår motion 2009/10:MJ256.

Ställningstagande

En eventuell avreglering av avfallsmarknaden medför stora risker gällande hushållsavfall då den går stick i stäv med ökad miljöhänsyn. Det nya ramdirektivet för avfall (2008/98/EG) innebär stora konsekvenser för den svenska lagstiftningen. Regeringen har med anledning av direktivet föreslagit bl.a. en avreglering av avfallsmarknaden så att den som bedriver en yrkesmässig verksamhet kan välja att låta hushållsavfall som uppkommer i samband med verksamheten hanteras av någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar. Riskerna med avregleringsförslaget är enligt Naturvårdsverket minskade incitament till kommunala initiativ, fler transporter, färre sopsorteringsmöjligheter, högre avgifter för medborgarna och minskad miljöhänsyn. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Pant för dryckesförpackningar, punkt 3 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Tina Ehn (mp), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10: MJ252 och avslår motionerna 2009/10: MJ226, 2009/10: MJ262 yrkande 3 och 2009/10: MJ335.

Ställningstagande

I dag transporteras stora mängder aluminiumburkar mellan EU-länderna. De tomma burkarna hamnar ofta i soporna eller i vår natur. Eftersom burkarna inte är nedbrytbara utgör de ett stort nedskräpningsproblem. De utgör också ett energiproblem eftersom aluminium är energikrävande att framställa. För att vi ska kunna spara energi bör burkarna därför återanvändas. Av såväl miljö- som energiskäl behövs därför ett gemensamt system i Europa som innebär att det råder både ett återtagningsansvar och ett pantbetalningsansvar för returförpackningar inom hela EU. Regeringen bör verka för att ett sådant producentansvar med pantsystem skapas inom EU. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Export av elavfall, punkt 5 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Tina Ehn (mp), Roland Bäckman (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ404 yrkande 6.

Ställningstagande

Dumpning av elavfall till utvecklingsländer är ett stort problem. Enligt en rapport från Greenpeace exporteras elavfall som samlats in för återvinning illegalt till utvecklingsländer. Avfallet utges för att vara begagnade produkter som kan användas, men produkterna är i själva verket oanvändbara. Anledningen till denna dumpning är de lägre kostnaderna att låta fattiga, och i många fall barn, plocka isär produkterna för att ta till vara värdefulla metaller. Farliga ämnen frigörs vid nedmontering. Kartläggning av den illegala handeln med elavfall försvåras genom en snårig och svårtolkad lagstiftning, bristfälliga kontroller och för lite resurser. Inspektionskrav och sanktionsmöjligheter skulle med största sannolikhet minska den illegala verksamheten betydligt. Sverige bör agera i EU för strängare kontroller och inspektionskrav i hamnar vid skeppning av elavfall samt införande av sanktionsmöjligheter mot de länder som exporterar elavfall utan andrahandsvärde. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Miljöeffekter av läkemedel m.m., punkt 6 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ473 yrkande 16 och avslår motionerna 2009/10:MJ207 och 2009/10:MJ304.

Ställningstagande

Läkemedelsrester i vatten är svåra att spåra. Antibiotika och olika hormonpreparat kan upptäckas i utflöden från reningsverk och sjukhus, i lakvatten från deponier samt från djurhållningsanläggningar. Naturvårdsverket menar att det finns risk för att vissa läkemedelsrester kan bioackumuleras och

orsaka skada hos fisk. Det finns reningstekniker som avskiljer de flesta ämnen, men metoderna är dyrbara. Vi vill satsa på ett förebyggande arbete som förhindrar spridningen av läkemedel i våra vattendrag. Fortsatta försök och forskning behövs för att ta reda på vilka reningstekniker som har bäst effekt på läkemedelsresterna och andra farliga ämnen. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Miljöeffekter av läkemedel m.m., punkt 6 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ207 och avslår motionerna 2009/10:MJ304 och 2009/10:MJ473 yrkande 16.

Ställningstagande

Det bör göras en översyn av ofördelaktiga miljöeffekter av rester av läkemedel, miljögifter och droger med inriktning på lagreglering för att minska de skadliga effekterna om så behövs. Vi behöver öka våra miljökrav på läkemedlen och använda dem på ett sådant sätt att vi kan minimera att de orsakar skador i vår omgivande miljö eller orsakar t.ex. antibiotikaresistens. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Kemikalielagstiftning m.m., punkt 7 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ403 yrkande 9.

Ställningstagande

Enligt SCB slog försäljningen av bekämpningsmedel alla rekord under 2008. Även användningen av svampmedel ökade rekordartat. Osäkerheten kring många kemikaliers risker är stor. Det är mindre än 5 % av de drygt 100 000 kemikalier som finns på den europeiska marknaden i dag som har testats. Därför är det av största vikt att substitutionsprincipen följs i alla lägen. Denna princip innebär att farliga kemikalier ska ersättas med säkrare alternativ om sådana finns. Konsumenter och alla som arbetar med

kemikalier i industrin ska få maximalt med information. Sverige bör verka för att enskilda EU-länder ska tillåtas gå längre än EU i sin nationella kemielagstiftning. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Utbyte av skadliga kemikalier, punkt 8 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:MJ313.

Ställningstagande

Det finns en lista upprättad av organisationen Chem Sec som kallas för SIN-listan (SIN står för Substitute It Now). Listan innehåller kemikalier som kan bytas mot mindre riskabla. Som stor upphandlare bör samhället, med staten som organisatör och samordnare, i all upphandling ställa krav på att leverantören följer rekommendationerna i SIN-listan. Detta kan ske i den form som under 1990-talet utvecklades under beteckningen samordnad teknikupphandling. Stora kunder med bestämda uppfattningar har en stor förmåga att påverka marknadens aktörer att utveckla sina produkter. Denna möjlighet bör användas till det yttersta när det gäller att minska bruket av farliga kemikalier. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (s)

Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Roland Bäckman (s) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till våra nu aktuella motioner. Vi vidhåller de synpunkter vi framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (v)

Jacob Johnson (v) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller vårt förslag hänvisar vi till vår nu aktuella motion. Vi vidhåller de synpunkter vi framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (mp)

Tina Ehn (mp) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till våra nu aktuella motioner. Vi vidhåller de synpunkter vi framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:T426 av Lars Ohly m.fl. (v):

87. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka pådrivande inom EU för att begränsa användningen av de färger som innehåller skadliga antifoulingbiocider.

2009/10:MJ204 av Sten Bergheden (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återigen införa permittrin eller motsvarande i skogsbruket.

2009/10:MJ207 av Thomas Nihlén m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av ofördelaktiga miljöeffekter av läkemedelsrester med inriktning på lagreglering för att minska de skadliga effekterna om så behövs.

2009/10:MJ226 av Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen tar initiativ till att panten på returburkar i metall höjs.

2009/10:MJ242 av Mats Pertoft (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda införandet av ett pantsystem för cigarettfimpar.

2009/10:MJ252 av Alf Eriksson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa ett gemensamt pantsystem för aluminiumburkar i hela EU.

2009/10:MJ253 av Fredrik Lundh Sammeli och Karin Åström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljögifter i kläder.

2009/10:MJ256 av Jan-Evert Rådström och Magdalena Andersson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avfallshantering.

2009/10:MJ262 av Gunnel Wallin och Birgitta Sellén (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att strama upp sophanteringens i alla kommuner ytterligare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppmuntra kreativitet för att hitta ännu fler sätt att återanvända det som slängs som sopor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja panten på returflaskor och burkar för att få dessa lämnade i retur.

2009/10:MJ265 av Kjell Eldensjö (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta kemikalierregler för varor av typen kläder, skor m.m.

2009/10:MJ303 av Ulf Berg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra att Apistan kan fortsätta användas i biodling.

2009/10:MJ304 av Andreas Norlén och Gustav Nilsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell översyn av läkemedels påverkan på miljön.

2009/10:MJ313 av Jan Lindholm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att använda teknikupphandling med hänvisning till SIN-listan som en metod att påskynda utbytet av skadliga kemikalier mot mindre skadliga.

2009/10:MJ325 av Jan Lindholm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla pantsystem till ett mer kraftfullt verktyg för medborgarna i det hållbara samhället.

2009/10:MJ335 av Berit Högman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att panten på returflaskor i glas och plast samt på returburkar i metall höjs till åtminstone 3 kr.

2009/10:MJ383 av Otto von Arnold (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av hanteringen och användningen av avloppsslam.

2009/10:MJ392 av Anita Brodén (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta initiativ till en Sternrapport om kemikalier.

2009/10:MJ403 av Jacob Johnson m.fl. (v):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att enskilda EU-länder ska tillåtas gå längre i sin nationella kemikalielagstiftning.

2009/10:MJ404 av Jacob Johnson m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om risk för bristande miljöhänsyn vid en avreglering av avfallsmarknaden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stimulans av utsortering av matavfall.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera i EU för strängare krav och kontroller gällande skeppning av elavfall.

2009/10:MJ411 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjligheten att införa ett pantsystem på lågenergilampor bör ses över.

2009/10:MJ426 av Lars-Axel Nordell och Dan Kihlström (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa symbolmärkning för förenklad källsortering.

2009/10:MJ433 av Sven Yngve Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra insamlingssystemet så att förpackningsåtervinning i framtiden i stället blir materialåtervinning.

2009/10:MJ437 av Sven Yngve Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av producentansvaret.

2009/10: MJ441 av Johan Löfstrand m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över reglerna kring kommunernas medfinansiering vid sanering av förorenad mark.

2009/10: MJ445 av Allan Widman och Ulf Nilsson (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om effekterna av inplastning av försändelser.

2009/10: MJ473 av Anders Ygeman m.fl. (s):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läkemedelsspridningens negativa effekter i haven.

2009/10: MJ481 av Hans Rothenberg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över tuggummitillverkarnas producentansvar för sina produkters miljöpåverkan.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 11

Motion	Motionärer	Yrkanden
11. Motioner som bereds förenklat		
2009/10:T426	Lars Ohly m.fl. (v)	87
2009/10:MJ204	Sten Bergheden (m)	3
2009/10:MJ242	Mats Pertoft (mp)	
2009/10:MJ253	Fredrik Lundh Sammeli och Karin Åström (båda s)	
2009/10:MJ262	Gunnel Wallin och Birgitta Sellén (båda c)	1 och 2
2009/10:MJ265	Kjell Eldensjö (kd)	
2009/10:MJ325	Jan Lindholm (mp)	
2009/10:MJ411	Jan Ericson (m)	
2009/10:MJ433	Sven Yngve Persson (m)	
2009/10:MJ437	Sven Yngve Persson (m)	
2009/10:MJ441	Johan Löfstrand m.fl. (s)	